

Oorlogsslachtoffers

Koninklijke Marine

1 september 1939 – 9 mei 1940

**Mijnendienst
Onderzeedienst
Marineluchtvaartdienst**

46 doden

Inleiding

Monumenten voor de Koninklijke Marine

Overzicht sterfgevallen

© Samenstelling Bart FM Droog, 2018

The Post Online / Droog Magazine

versie 17 oktober 2018

Inleiding

Op 1 september 1939 viel Nazi-Duitsland Polen binnen. Dat was het feitelijke begin van de Tweede Wereldoorlog. De Nederlandse krijgsmachtonderdelen die vanaf dag één in deze oorlog moesten opereren – een oorlog die in de eerste acht maanden in en bij West-Europa vooral ter zee en in de lucht werd uitgevochten – waren de Koninklijke Marine en de Militaire Luchtvaart – de voorloper van de Koninklijke Luchtmacht.

De zeeoorlog kostte vóór 10 mei 1940 het leven van tenminste 260 opvarenden van Nederlandse koopvaardij- en vissersschepen. Maar ook de verliezen bij de Marine waren groot: tenminste 41 personeelsleden kwamen ten gevolge van de oorlogsomstandigheden om, tenminste 5 stierven toen 'in werkelijke dienst'.¹

Géén van hen geldt voor de Nederlandse overheid als 'erkend oorlogsslachtoffer'. Die term is voorbehouden aan Nederlanders die ná 9 mei 1940 door oorlogsgeweld om het leven kwamen, en alleen als ze als militair of gemilitariseerde (lees: zeeman) aan geallieerde kant sneuvelden, of ten gevolge van verzetsactiviteiten omkwamen of vermoord werden omdat ze tot een vervolgte groep behoorden.

Alle Tweede Wereldoorlogsslachtoffers die buiten deze nauwe definitie vallen worden door de Nederlandse staat dus niét als oorlogsslachtoffer erkend. Ook de vóór 10 mei 1940 bij zeemijnexplosies en Marinevliegtuigcrashes omgekomen militairen worden niét erkend als oorlogsslachtoffer.

Dat staat in schril contrast met de signalen die diezelfde overheid vóór 10 mei 1940 afgaf. Vrijwel alle uitvaarten van tussen 1 september 1939 en 10 mei 1940 omgekomen landmacht-, marine- en luchtmacht personeel vonden 'met militaire eer' plaats. Menigmaal stuurde koningin Wilhelmina een grafkrans. Vertegenwoordigers van de regering - soms tot aan de minister toe - waren bij deze uitvaarten aanwezig, en steeds werd benadrukt dat zij die waren omgekomen bij de uitvoering van hun taak als oorlogsslachtoffer beschouwd moesten worden.

¹ 'Gestorven in werkelijke dienst' – dit zijn gemobiliseerde militairen die om het leven kwamen door dienstongelukken, ongevallen, misdrijven, medische problemen (ziektes, hartfalen, hersenbloedingen, ontstekingen etc.) of zelfdoding.

Een goed voorbeeld van zo'n signaal is het onderstaande krantenbericht:

Telegraaf, 8 april 1940.

De vice-admiraal noemde het Marinemonument, dat tegenwoordig op 'De Vijfsprong' in Den Helder te vinden is. Daar staan inderdaad de meeste namen van de vóór 10 mei omgekomen Marinemannen op (vreemd genoeg ontbreken twee van de dertig doden van de 'Willem van Ewijck' (zie blz. 13), maar zonder bijbehorende jaartallen.

Consequenties van het niet erkende oorlogsslachtofferschap

De Nederlandse staat (en later de Nederlandse Oorlogsgravenstichting, waarvan de statuten door de Minister van Binnenlandse Zaken bepaald worden) beheert en verzorgt in principe de graven van alle omgekomen erkende Tweede Wereldoorlogsslachtoffers. Nabestaanden konden ook kiezen voor bijzetting in een particulier graf, maar op zich hoefden ze zich niet te bekommeren over alle financiële verplichtingen die een begrafenis met zich meebrengt. De nabestaanden van niet erkende oorlogsslachtoffers hadden die financiële zorgen wel (zo er al een lichaam was om te begraven – tienduizenden zijn tot op de dag van vandaag vermist – maar dit terzijde). Ook liepen nabestaanden van niét erkende oorlogsslachtoffers allerlei gunstige overheidsregelingen mis, waar nabestaanden van erkende oorlogsslachtoffers wél recht op hadden.

Dit geldt niet alleen voor nabestaanden van de door oorlogsomstandigheden omgekomen Nederlanders uit de periode 1 september 1939- 9 mei 1940, maar ook voor de weduwen, weduwnaars en wezen van de slachtoffers van bombardementen, beschietingen, Arbeitseinsatz-deportaties en de Hongerwinter.

Het is te begrijpen dat de overheid kort na de oorlog zo terughoudend was in het erkennen van slachtoffers – het aanleggen en onderhouden van circa 150.000 graven voor de niet-vermiste doden was (en is) een kostbare zaak. Bovendien was het geld in 1946-1949 te hard nodig voor de nieuwe oorlog, die de Nederlandse overheid in Indonesië voerde.

Maar is dit harde standpunt anno 2018 nog vol te houden? Naar mijn mening niet – en zeker niet inzake de hier beschreven Koninklijke Marine-slachtoffers. Vrijwel allemaal verloren ze hun leven bij de uitvoering van hun taak, in oorlogstijd, ter handhaving van de neutraliteit van het Koninkrijk.

Velen van hen hadden jonge kinderen, kinderen die, als ze nog leven, 78 jaar of ouder zijn. Velen van hen hebben hun vader nooit gekend – want hij was al overleden vóór ze geboren werden. Het is toch niet te veel gevraagd hun leed te erkennen?

Bart FM Droog, Eenrum, september 2018.

Met dank aan Sven Maaskant van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Anne van Dijk van de Stichting vrienden van de Marineluchtvaartdienst, Marinemuseum Den Helder en de afdeling Persvoorlichting van het Ministerie van Defensie.

Monumenten voor de Koninklijke Marine (1939-1945)

Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962

Nationaal Monument voor de Koninklijke Marine, Scheveningen

Schaduw van Licht, Den Helder

Marinemonument Den Helder

Mariniersmonument Rotterdam

Monument voor de gevallen van de Onderzeedienst, Den Helder

Dundee Submarine Memorial, Dundee (Verenigd Koninkrijk)

Monument Marineluchtvaartdienst, Vliegkamp De Kooy (Den Helder)

Marinemonument Kornwerderzand

Koopvaardij- en Marinemonument, Liverpool (Verenigd Koninkrijk)

Anker Linienschip Z.Ms. 'Waterloo' 1827, Arnhem

Karel Doorman monument, Surabaya, Indonesië

Monumenten die één of twee personeelsleden van de Koninklijke Marine herdenken zijn buiten beschouwing gelaten.

Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962

Er bestaan meerdere monumenten voor omgekomen personeelsleden van de Koninklijke Marine. Het belangrijkste monument is geen bouwwerk of standbeeld, maar een boek, waarin alle incidenten waarbij verliezen geleden werden, beschreven staan, met de namen van de slachtoffers. Het is dit uitmuntende naslagwerk:

Harry Floor. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962.*

[Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. 204 blz.²

Het is zonder meer vreemd dat dit boek een eigenbeheer-uitgave was. In elk ander land zou een dergelijk werk door de staat zijn uitgebracht. Significant is dat de samensteller als begindatum gekozen heeft voor 3 september 1939: "Het begin van een periode die bij de marine doorgaans de 'conflictperiode' of 'actieperiode' wordt genoemd." Dit omdat vanaf 3 september 1939 personeel van de Koninklijke Marine in oorlogsgebied (de Noordzee en Atlantische Oceaan) moest opereren.

Het bevat de namen van ruim 4000 militairen van de zeemacht die in 1939-1962 omkwamen door oorlogsgeweld, waarvan zo'n 3800 in 1939-1945.

Marinepersoneel dat stierf aan tropische ziekten (die in zowel in de *Pacific* in de Tweede Wereldoorlog, als tijdens de Politionele Acties hun tol geëist zullen hebben), door ander medisch ongemak, civiele geweldsdelicten en ongelukken of zelfdoding, blijft onvermeld.

Bij de oorlog in Indonesië verloor de Koninklijke Marine 300 militairen, waarvan 200 bij gevechtsacties, 100 door ziekte en ongevallen. Een later conflict met Indonesië, de 'kwestie Nieuw Guinea', kostte het leven aan nog eens 40 Marinemensen. Ditmaal sneuvelden 2 mariniers, 38 kwamen om door ziektes en ongelukken.³

2 Online op: <https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

3 Harry Floor. *Gedenkrol*, blz 8.

Nationaal Monument voor de Koninklijke Marine, Scheveningen

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei geeft als locatie op: “op de hoge dijk nabij de haven van Scheveningen (gemeente Den Haag)”, en meldt over dit abstracte beeldhouwwerk: “Ter nagedachtenis aan de circa 3.000 leden van de Koninklijke Marine die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Ook worden met het gedenkteken de verrichtingen van de Marine in het algemeen gememoreerd.”⁴

Het stemt somber dat het Comité onbekend is met het werkelijke aantal verliezen van de Marine in de Tweede Wereldoorlog – tenminste 3800 man, exclusief de doden door ziektes en krijgsgevangenschap.

Het beeld is overigens te vinden op een dijk tussen de Visafslagweg (aan landzijde), de Strandweg (aan zeezijde) en de Vissershavenweg in Scheveningen, bij de Eerste Haven.

Schaduwen van Licht, Den Helder

Het monument ‘Schaduwen van Licht, ter nagedachtenis aan de militairen en burgermedewerkers van de Koninklijke Marine die in actieve dienst zijn overleden, onthuld op 28 mei 2009.⁵

Dit monument laat onvermeld om hoeveel mensen het gaat en zwijgt over hun namen. Locatie: plein voor het Marinemuseum, Hoofdgracht 3 Den Helder.

4 Scheveningen, 'Nationaal Monument voor de Koninklijke Marine'. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018]

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/680/scheveningen%2C-nationaal-monument-voor-de-koninklijke-marine

5 Den Helder, 'Schaduwen van Licht'. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 06-09-2018]

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/3344/den-helder%2C-%27schaduwen-van-licht%27

Marinemonument Den Helder

Het Marinemonument 'Voor hen die vielen' in Den Helder werd op 14 oktober 1922 onthuld door koningin Wilhelmina en prins Hendrik, De pilaar met beeldengroep, een ontwerp van A.G. van Lom, stond aanvankelijk op het Havenplein bij het Nieuwediep. In 1993 verhuisde het naar een locatie bij het gebouw 'De Boeg'; in 2001 werd het verplaatst naar de huidige locatie, op het plein 'De Vijfprong'.⁶

Op het monument staan 58 namen van Marinemensen die omkwamen in de Eerste Wereldoorlog en in de eerste maanden van de Tweede Wereldoorlog. Naast het monument werd in 2003 een kastje van plexiglas geplaatst, met daarin een boek met namen van circa 900 door oorlogsgeweld omgekomen Marinemensen. Van dat boek werd aanvankelijk elke dag een pagina omgeslagen, zodat steeds weer andere namen te lezen waren. Vanaf circa 2007 stopte het omslaan, met als gevolg dat de opengeslagen pagina's door de zon geblakerd en onleesbaar werden.

In 2017 trok een nabestaande hierover aan de bel. Het *NH* berichtte over deze zaak, en sprak met Jan Talens, zoon van een in de oorlog omgekomen marinier:

"Ik zou heel graag willen dat dit gedenkboek verdwijnt en dat het naar het marinemuseum gaat waar altijd iemand aanwezig is die een bladzijde om kan vouwen. Ik wil erheen kunnen gaan en zeggen: kijk hier staat m'n vaders naam in." ⁷

Of het door het *NH* gemelde aantal namen in dat boek klopt, is een vraag die we niet kunnen beantwoorden.

Mariniersmonument Rotterdam

Algemeen monument voor het Korps Mariniers, en voor de bij de verdediging van Rotterdam omgekomen mariniers in het bijzonder.⁸ Het staat op het Oostplein.

6 René en Peter van der Krogt. Marinemonument. *Mens & Dier in Steen en Brons*, 26-03-2010.

<http://vanderkrogt.net/standbeelden/object.php?record=NH15ah>

Den Helder, 'Marinemonument'. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018]

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/473/den-helder-%2C-%27marinemonument%27

7 Boek met namen marineslachtoffers beschadigd door zon. *NH*, 29-07-2017.

<https://www.nhnieuws.nl/nieuws/209924/Boek-met-namen-van-marineslachtoffers-beschadigd-door-de-zon>

8 Rotterdam, Mariniersmonument. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 06-09-2018]

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/897/rotterdam-%2C-mariniersmonument

Monument voor de gevallen van de Onderzeedienst, Den Helder

In de Marinehaven te Den Helder staat het monument voor de gevallen van de Onderzeedienst. Het Comité 4 en 5 mei:

“Op de plaquettes op de voorzijde van het gedenkteken staan alle namen van de militairen van de Nederlandse Onderzeedienst die tijdens de Tweede Wereldoorlog op zee zijn omgekomen.”

en:

“Enige jaren geleden zijn aan het monument twee bronzen plaquettes toegevoegd met daarop onder andere de namen van de mensen die op de SS Abosso om het leven kwamen. Op 12 oktober 2011 werden 82 extra namen toegevoegd aan het monument. Deze medewerkers van de onderzeedienst kwamen om terwijl ze zich niet in een duikboot bevonden. Ze kwamen om tijdens bombardementen op weg naar de duikboot of op transportschepen.”⁹

Bovenop het monument staan de jaartallen 1940 en 1945. Het moge duidelijk zijn dat dit monument niet de slachtoffers van vóór 10 mei 1940 herdenkt, die aan boord van de onderzeeboten O 11 en O 20 vielen (zie blz. 22, 25 en 26).

Dundee Submarine Memorial, Dundee (Verenigd Koninkrijk)

Monument voor de bemanningen van onderzeeërs en commando's die in 1939-1945 vanuit Dundee opereerden en het leven lieten. Op zes platen zijn de namen van 296 bemanningsleden te lezen. Onder hen de 73 bemanningsleden van de O 13 en de O 22.¹⁰

Het monument staat aan het Victoria Dock, in de haven van Dundee.¹¹

9 Den Helder, 'Monument voor de Gevallen van de Onderzeedienst. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018]

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/2832/den-helder-%2C-%27monument-voor-de-gevallen-van-de-onderzeedienst%27

Monument voor de Gevallen van de Onderzeedienst. 1940-1945. Maritiem Digitaal. [Gezien 05-09-2018].

<http://www.maritiemdigitaal.nl/index.cfm?event=search.getdetail&id=103031532>

10 Dutch submarine 0-22. Friends of Dundee City Archives, 2016.

http://www.fdca.org.uk/Submarine_O22.html

Melanie Reid. Memorial to Dundee's lost submariners. *The Times*, London, 18-09-2009.

<https://www.thetimes.co.uk/article/memorial-to-dundees-lost-submariners-jrhn8hmww60>

Dundee, Onderzeebootmonument. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 06-09-2018].

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/3699/dundee-%2C-onderzeebootmonument

11 Dundee Submarine Memorial. Programma onthulling. 2009.

http://ninetradesofdundee.co.uk/download/mariners_&_seamen/2009%20WWII%20Submarine%20Memorial.pdf

Monument Marineluchtvaartdienst, Vliegkamp De Kooy (Den Helder)

Op Vliegkamp De Kooy (Den Helder) bevindt zich het monument voor omgekomen personeel van de Marineluchtvaartdienst (MLD).

Het werd in 1992 onthuld bij het 75 jarig bestaan van de Marineluchtvaartdienst en herdenkt allen die het leven lieten bij de MLD tijdens oorlog en vreedstijd, zowel burger als militair.¹² Aanvankelijk stond het op Vliegkamp Valkenburg (Katwijk). Na sluiting van deze basis verhuisde het naar Vliegkamp De Kooy.

Het is na afspraak (wegens beveiliging van het militaire complex) onder begeleiding van vrijwilligers van Stichting vrienden van de Marineluchtvaartdienst te bezichtigen. Ditzelfde geldt voor de Traditiekamer MLD. Voor contactgegevens, zie: www.traditiekamermlld.nl.

Op die site is ook de [Gedenkrol MLD](#) te vinden, waarop al het omgekomen MLD-personeel, plus de incidenten waarbij zij het leven lieten, te vinden is.¹³

Marinemonument Kornwerderzand

Monument, met namenplaquette, voor 17 opvarenden van de Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau, die op 14 mei 1940 omkwamen op de Noordzee, toen het schip tot zinken werd gebracht door een Duitse bommenwerper. De Van Nassau had eerder vuursteun verleend aan de verdedigers van Kornwerderzand. Het monument bevindt zich bij het Kazemattenmuseum in Kornwerderzand.¹⁴

12 Monument voor hen die vielen Marineluchtvaartdienst. Maritiem Digitaal. Gezien 05-09-2018

<http://www.maritiemdigitaal.nl/index.cfm?event=search.getdetail&id=103008897>

Marineluchtvaartdienst viert honderdjarig bestaan. Alles over Katwijk. Katwijk, 30-09-2017.

<https://www.allesoverkatwijk.nl/nieuws/algemeen/32650/marineluchtvaartdienst-viert-honderdjarig-bestaan>

13 Anne van Dijk. Voorzitter Stichting vrienden van de Marineluchtvaartdienst. E-mail, 06-09-2018.

14 Kornwerderzand, Marinemuseum. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018].

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/4080/kornwerderzand%2C-marinemonument

Koopvaardij- en Marinemonument, Liverpool (Verenigd Koninkrijk)

In Liverpool is op 16 april 2004 de 'Plaquette voor de gesneuvelden van de Nederlandse Koopvaardij, Vissersvloot en Koninklijke Marine' onthuld¹⁵. De tekst op dit monument is opmerkelijk:

'IN REMEMBRANCE OF
THOSE WHO SERVED IN THE NETHERLANDS MERCHANT NAVY,
THE NETHERLANDS FISHING FLEET AND THE ROYAL NETHERLANDS NAVY
DURING WORLD WAR II AND THOSE WHO GAVE THEIR LIVES IN THE
BATTLE OF THE ATLANTIC.
TRIBUTE IS PAID TO THOSE WHO KEPT THE LIFELINE OPEN TO
GREAT BRITAIN DURING THE WAR **1939-1945**.

Opmerkelijk, omdat hieruit blijkt dat buiten Nederland de Nederlandse oorlogsslachtoffers uit de eerste acht maanden van de Tweede Wereldoorlog wél herdacht mogen worden.

De plaquette is aangebracht op initiatief van de 'Stichting Koopvaardijpersoneel 1940-1945 en de Koninklijke Marine'. Het bevindt zich op 'Pier Head', Liverpool (N 53° 24.240 W 002° 59.820).¹⁶

Anker Linienschip Z.Ms. 'Waterloo' 1827, Arnhem

Het merkwaardigste monument is wel het anker van het linienschip 'Waterloo', dat in een storm uit 1827 al zijn masten verloor. Door het uit te gooien bleven alle opvarenden behouden.

Dit anker staat sinds 1877 in Bronbeek (Velperweg 147, Arnhem) en is sedert 1997 in gebruik als monument voor de 916 Nederlandse doden van de zeeslag in de Javazee, 27 februari 1942. De vraag rijst hierbij waarom negen jaar later, in 2006, op een monument aan de andere kant van de wereld, plaquettes met hun namen zijn aangebracht (zie: Karel Doorman monument), terwijl de nabestaanden in Nederland het moeten doen met overblijfsel uit een 19de eeuwse koloniale oorlog.¹⁷

15 'Liverpool, 'Plaquette... (etc.)'. Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018].

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/3745/liverpool-%2C-%27plaquette-voor-de-gesneuvelden-van-de-nederlandse-koopvaardij%2C-vissersvloot-en-koninklijke-marine%27

16 Liverpool. Netherlands Merchant Navy Memorial. Waymaking.com. [Gezien 05-09-2018].

http://www.waymarking.com/waymarks/WM3ZH6_Liverpool_Netherlands_Merchant_Navy_Memorial

17 Arnhem, Anker... (etc.) Nationaal Comité 4 en 5 mei. [Gezien 05-09-2018].

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/3617/arnhem-%2C-anker-van-het-linienschip-%27waterloo%27

Karel Doorman monument, Surabaya, Indonesië

In 2006 werden op de achterzijde van het Karel Doorman Monument op het Nederlandse oorlogsgrafveld Kembang Kuning bronzen platen aangebracht met daarop de namen van de 915 slachtoffers van de Slag in de Javazee. Op dit grafveld ligt één Nederlands slachtoffer van de Slag in de Javazee begraven. De anderen zijn door golven verslonden. De schepen waar ze op voeren zijn inmiddels verdwenen; opgevist en gesloopt door oud ijzer-handelaren.¹⁸

18 Herdenking Slag in de Javazee: onthulling bronzen naamplaten slachtoffers. Ministerie van Defensie, Den Haag, 27-02-2006.

<https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2006/02/27/herdenking-slag-in-de-javazee-onthulling-bronzen-naamplaten-slachtoffers>

Nederlands ereveld Kembang Kuning te Surabaya. Oorlogsgravenstichting. [Gezien 05-09-2018].

<https://oorlogsgravenstichting.nl/begraafplaats/116/nederlands-ereveld-kembang-kuning-te-surabaya>

Overzicht sterfgevallen

Datum	Schip/vliegtuig	Incident	Locatie	Doden	Blz.
08-09-1939	Hr. Ms. Willem van Ewijck	Zeemijn	Noordzee	30	14
26-09-1939	MLD Fokker C-XI W	Crash	Nederlands Indië	1	19
01-10-1939	Hr. Ms. Jan van Gelder	Zeemijn	Noordzee	6	20
09-10-1939	Hr. Ms. O 20	Ongeluk	Atlantische Oceaan	1	23
19-11-1939	Civiel vliegtuig	Crash	Nederlands Indië	1+1	25
08-01-1940	Hr. Ms. O 20	Hartfalen	Nederlands Indië	1	26
06-03-1940	Hr. Ms. O 11	Aanvaring	Den Helder	3	27
14-04-1940	MLD Fokker C-X W	Crash	Noordzee	2	29
18-04-1940	Hr. Ms. Wachtschip?	Hartfalen?	Den Helder	1	31
			totaal	46	

08-09-1939. Hr. Ms. Willem van Ewijck. Op mijn gelopen. 30 doden.
(9 doden, 21 vermisten, 20 (?) overlevenden).

Tussen Vlieland en Terschelling loopt de mijnenveger Willem van Ewijck op een Nederlandse zeemijn. Het schip zinkt binnen enkele minuten. Aanvankelijk worden drie lichamen en één zwaargewonde, kapitein Ten Klooster, geborgen. De kapitein overlijdt echter binnen enkele uren. In de weken die volgen geeft de zee nog vijf lichamen prijs. Eenentwintig opvarenden zijn sinds die dag vermist.

Mogelijk zijn enkelen van hen later in Duitsland of Denemarken aangespoeld, maar nooit geïdentificeerd.

Twintig opvarenden zouden de ramp overleefd hebben.

De slachtoffers: de geborgen doden

MM – vermeld op Marinemonument, Den Helder

[M-1] **Johan Emile ten Klooster.** Luitenant ter zee 1e klasse. 35 jaar.
Commandant.

Geboren op 8 augustus 1904 te Siboga / Padang (Nederlands Indië)

Overleden op 8 september 1939 op zee, bij Terschelling (geregistreerd te Den Helder).

Begraven te Huisduinen. **MM**

[M-2] **Gerlof Anema.** Luitenant ter zee 3e klasse marinereserve. 22 jaar.

Geboren op 4 juni 1917 te Opsterland

Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling (geregistreerd te Den Helder).

Begraven te Huisduinen. **MM**

[M-3] **Bastiaan Cornelis de Bruin.** Adj.-onderofficier machinist. 40 jaar.

Geboren op 22 november 1898 te Goudswaard.

Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling (geregistreerd te Den Helder).

Begraven op Begraafplaats Crooswijk, Rotterdam. **MM**

[M-4] **Johannes Bosch.** Zeemilicien. 29 jaar.

Geboren ca. 1910 te Greven (D)

Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling (geregistreerd te Den Helder).

Begraven te ? **MM**

[M-5] **Adrianus Franciscus Josephus Cadot.** Stoker 3e klasse. 18 jaar.

Geboren 1920, vermoedelijk te Roosendaal.

Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling. Later aangespoeld .

Begraven te Roosendaal. **MM**

[M-6] **Pieter Marie Hofman.** Adspirant-kwartiermeester. 19 jaar.

Geboren ca. 1920, vermoedelijk te Dordrecht.

Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling. 18 september 1939 op Terschelling aangespoeld.

Begraven Algemeene begraafplaats Dordrecht. **MM**

- [M-7] **Cornelis Simon van Steenkiste**. Hofmeester 3e klasse. 20 jaar.
Geboren in 1919 te Vlissingen.
Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling. 18 september 1939 op Terschelling aangespoeld. Begraven te Vlissingen. Herdacht op 'Gezamenlijk Oorlogsmonument' Vlissingen. **MM** (verkeerde initialen?).
- [M-8] **Jeremias Krul**. Ziekenverpleger 2e klasse. 26 jaar.
Geboren ca. 1913 te Utrecht.
Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling. 21 september 1939 aangespoeld. Begraven op 2de Algemene Begraafplaats te Utrecht. **MM**
- [M-9] **Louis Petrus Clemens Soede**. Stoker-olieman. 29 jaar.
Geboren op 16 mei 1910 te Amsterdam.
Overleden 8 september 1939 op zee, bij Terschelling. Later aangespoeld.
Op 20 september 1939 begraven te Weesp. **MM**

De slachtoffers: de vermisten

- [M-10] **Gerrit Jelte van Dort**. Bootsman. 35 jaar.
Geboren op 8 maart 1904 te Den Helder.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-11] **Jacobus Johannes de Smit**. Sergeant-machinist 33 jaar.
Geboren op 6 maart 1906 te Vlissingen.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-12] **Marinus Frans Poortvliet**. Korporaal-machinist. 41 jaar.
Geboren op 23 februari 1898 te Middelburg.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-13] **Johannes Cornelis Bromlewe**. Korporaal-torpedomaker. 27 jaar.
Geboren op 26 januari 1912 te Amsterdam.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-14] **Pieter Boone**. Matroos 1e klasse. 26 jaar.
Geboren op 2 juni 1913 te Yerseke.
Vermist sinds 8 september 1939.
Herdacht op Oorlogsmonument Yerseke. **MM**
- [M-15] **Hendricus Johannes Gillesen**. Matroos 2e klasse. 19 jaar.
Geboren op 30 september 1919 te Bergen op Zoom.
Vermist sinds 8 september 1939.
Achternaam in kranten ook gespeld als 'Gillissen'. **MM**
- [M-16] **A. Verkuilen (of Verkuylen)**. Stoker-olieman. Ca. 26 jaar.
Geboren in 1913.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-17] **G. de Boom**. Stoker 1e klasse. Ca 23 jaar.
Geboren in 1916.
Vermist sinds 8 september 1939. **MM**
- [M-18] **Willem Frederik Hendrik**. Stoker 1e klasse. 24 jaar.
Geboren op 23 november 1914 te Amsterdam.
Vermist sinds 8 september 1939. **Niét op MM**

[M-19] **François Govert Boone**. Stoker 2e klasse. 20 jaar.

Geboren op 6 oktober 1918 te Leiden.

Vermist sinds 8 september 1939. **MM** – met verkeerde initialen

[M-20] **B.W. van Boekel**. Stoker 3e klasse. Ca. 21 jaar.

Geboren in 1918.

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-21] **Johan Oudshoorn**. Korporaal-machinist. 25 jaar.

Geboren op 15 juli 1914 te Hillegom.

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-22] **J. Buijs**. Matroos 3e klasse. Ca. 20 jaar.

Geboren in 1919

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

Mogelijk is dit Jan Buis, geboren 25 mei 1919 te Den Helder.

[M-23] **F.G. Stobbelaar**. Matroos 3e klasse. Ca. 21 jaar.

Geboren in 1918

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-24] **J. van Belzen**. Bediende 2e klasse. Ca. 21 jaar.

Geboren in 1918

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-25] **J. de Waal**. Bediende 2e klasse. Ca. 21 jaar.

Geboren in 1918

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-26] **Arie Beijer**. Kok 2e klasse. Ca. 21 jaar.

Geboren in 1918 te Rotterdam.

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-27] **A. van Homann**. Kok 3e klasse. Leeftijd onbekend.

Geboren in ?

Vermist sinds 8 september 1939.

NB: Niet op Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962. **Niét op MM**

[M-28] **Marinus Moermond**. Stoker olieman 1e klasse. 31 jaar.

Geboren op 25 april 1908 te Zonnemaire (Zeeland)

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

[M-29] **Jan van den Beucken**. Stoker-zeemilicien 3e klasse. Ca. 20 jaar.

Geboren in 1919

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

Dienstplichtige; was voorheen arbeider op de cokesfabriek van Staatsmijn Emma te Heerlen.

[M-30] **H.H.A. Peters**. Stoker 3e klasse. 20 jaar.

Geboren in 1919

Vermist sinds 8 september 1939. **MM**

Uit Tegelen. Was drie maanden in dienst bij de Marine.

De namen van de 28 van de 30 slachtoffers staan vermeld op het Marinemonument te Den Helder, maar zonder geboorte- en sterfdata.

Bronnen

Archieven Burgerlijke Stand

Hr.Ms. "Willem van Ewijck" op een mijn geloopt en gezonken. *Haagsche Courant*, Den Haag, 09-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB04:000149978:mpeg21:a0001>

Nederlandsche mijnenveger vergaan. *Limburger Koerier*, Heerlen, 09-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011024364:mpeg21:p001>

De mijnenveger "Willem van Ewijck". _Eenige der overlevenden van de bemanning bij aankomst in Den Helder. *Nieuwsblad van Friesland*, Heerenveen, 11-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010760966:mpeg21:a0206>

Hulde aan de nagedachtenis der slachtoffers van de Van Ewyck. *Utrechts Volksblad*, 11-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010940675:mpeg21:p003>

Familiebericht [overlijden A.F.J. Cadot]. *De Grondwet*, Roosendaal, 12-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMGAR001:000180271:mpeg21:a0031>

Slachtoffers van de 'Willem van Ewijck' teraardebesteld. *Utrechts Volksblad*, Amsterdam, 13-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010940677:mpeg21:a0221>

De ramp van de "Van Ewijck". [Plechtigheid voor J. van den Beucker]. *Leeuwarder Nieuwsblad*, Leeuwarden, 13-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010743485:mpeg21:a0027>

Slachtoffer van de "Van Ewijck" aangespoeld. *Algemeen Handelsblad*, Amsterdam, 14-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010664809:mpeg21:a0095>

Een Limburger gehuldigd. *Limburger Koerier*, Heerlen, 15-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011024369:mpeg21:a0095>

De "Van Ewijck"-ramp. *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, Batavia, 16-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010227361:mpeg21:a0007>

Met militaire eer heeft te Roosendaal de begrafenis plaats gehad van den stoker der "Willem van Ewijck", A. F. J. Cadot. De stoet bij het verlaten van het kerkgebouw. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, Tilburg, 16-09-1939.'

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010248683:mpeg21:a0150>

Voor hen die vielen. Kranslegging bij het monument te Den Helder. *Leeuwarder Courant*. Leeuwarden, 18-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010607768:mpeg21:a0020>

Slachtoffers van de "Willem van Ewijck" herdacht. *Algemeen Handelsblad*. Amsterdam, 19-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010664737:mpeg21:a0107>

Nog een slachtoffer geborgen na de ramp van de Van Ewijck. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 19-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018648:mpeg21:a0052>

Slachtoffers der "V. Ewijck" ter aarde besteld. *De Telegraaf*, Amsterdam, 21-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579578:mpeg21:p006>

De "Van Ewijck"-ramp. *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, Batavia, 21-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010227369:mpeg21:a0314>

Van Ewijck-slachtoffer begraven. Plechtigheid te Utrecht. *De Telegraaf*, Amsterdam, 23-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579582:mpeg21:a0131>

Het laatste eerbewijs. *De Sumatra Post*, Medan, 25-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010383006:mpeg21:a0195>

Mobilisatie-slachtoffers. *Het Volksdagblad*, Amsterdam, 27-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010473944:mpeg21:a0048>

De teraardebestelling van het stoffelijk overschot der beide officieren van den verongelukten mijnenveger „Willem van Ewijck" op de algemeene begraafplaats te Huisduinen. Het vuurpeloton lost het derde en laatste salvo boven de groeve van den commandant, den luit.-ter-zee lste klasse J. E. ten Klooster. *De Indische Courant*, Soerabaja, 30-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010285739:mpeg21:a0004>

Terugblik op 1939. Ook voor Nederland een bewogen jaar. *De Zuid-Willemsvaart*, Helmond, 30-12-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMRHCE01:000047177:mpeg21:a0040>

1939 zal als oorlogsjaar te boek blijven staan. Wat Nederland reeds te verduren had. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 30-12-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018819:mpeg21:a0213>

Harry Floor. Mijndienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. Blz. 29; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

Vergeten verhalen: het zeemansgraf van Arie Beijer. *RTV Rijmond*, 07-06-2016.

<https://www.rijnmond.nl/nieuws/142763/Vergeten-Verhalen-het-zeemansgraf-van-Arie-Beijer>

Willem Bouwman. Opnieuw in beeld: mijnenveger zinkt bij west-Terschelling. *Nederlands Dagblad*, 08-09-2017.

<https://www.nd.nl/nieuws/wvttk/opnieuw-in-beeld-mijnenveger-zinkt-bij-west.2785440.lynkx>

Het wrak van de Willem van Ewijck. Wrakkenmuseum.nl, [gezien 14-08-2018].

<http://wrakkenmuseum.nl/willem-van-ewijck>

Oorlogsslachtoffers Zeeland.

<https://www.oorlogsslachtofferszeeland.nl/>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

26-09-1939. Vliegtuigcrash bij Banka. 1 dode.

Op 26 september 1939 stortte het Fokker C-XI W boordvliegtuig W 7 van de kruiser Hr. Ms. De Ruyter tijdens een postvlucht voor het eskader neer in de Klabatbaai bij Belinjoe (na 1950: Belinyu) op de noordkust van Banka. Daarbij kwam de officier-vlieger H.J. Stoutjesdijk van de Marineluchtvaartdienst (MLD) om het leven. Een mede-inzittende werd licht gewond.

[M-31] Huibrecht Jacobus Stoutjesdijk.

Officier-vlieger MLD. 24 jaar.

Geboren op 5 november 1914 te Dordrecht.

Gestorven op 26 september 1939, Klabatbaai, bij Blinjoe (Nederlands Indië).

Begraven te Belinjoe (Blinjoe?).

Bronnen

Watervliegtuig neergestort. Een doode. *De Indische Courant*, Soerabaia, 27-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010285736:mpeg21:a0005>

Watervliegtuig bij Banka gevallen. *Zaans Volksblad*, Amsterdam, 27-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010943616:mpeg21:a0150>

Zij die vielen. *Soerabaijasch Handelsblad*. Soerabaja, 29-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121376:mpeg21:p005>

Harry Floor. Marineluchtvaartdienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Harry Floor], [Weesp], [2002?]. Blz. 29; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

Foto van graf Stoutjesdijk. Beeldbank NIMH.

<https://nimh-beeldbank.defensie.nl/memorix/2d2550b4-5f29-5a14-15dd-b39c63dcb139>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

01-10-1939. Hr. Ms. Jan van Gelder. Op mijn gelopen. 6 doden.

De sloopschroeven van de mijnenveger Hr.Ms. Jan van Gelder raken bij Terschelling een mijn uit een Nederlands mijnenveld. De explosie veroorzaakt zware beschadigingen aan het achterschip. Er vallen twee doden, vier opvarenden raken zwaargewond en vier lopen lichte verwondingen op. Van de zwaargewonden overlijdt één dezelfde dag nog. Drie opvarenden raken vermist.

Van de overlevende zwaargewonden zijn twee met naam bekend: kwartiermeester L. van Eyck uit Den Helder en aspirant-kwartiermeester F.F.A. Arends uit Dordrecht.

Na de explosie wordt het schip naar de haven van Den Helder gesleept, waar het hersteld werd. Op 10 mei 1940 werd de Van Gelder als escorteschip van Hr.Ms. Onderzeeboot 013 naar Engeland gezonden. Gedurende de rest van de oorlog voer de Van Gelder onder Britse vlag en werd gebruikt als escorteschip. In 1946 keerde de Jan van Gelder terug naar Nederland, waar het tot in 1956 in de vaart was bij de marine. Tot medio 1961 werd het schip in reserve gehouden. Daarna werd de Jan van Gelder opleidingsschip bij het Zeekadetkorps Schiedam.

[Omgekomen opvarenden Hr. Ms. Jan van Gelder](#)

[Bronnen bij 'Hr.Ms. Jan van Gelder'](#)

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

Omgekomen opvarenden Hr. Ms. Jan van Gelder

[M-32] **Barthelomeus Leenders**. Schipper. 39 jaar.

Geboren 29 maart 1900 te Rotterdam.

Vermist sinds 1 oktober 1939.

Woonachtig te Souburg (of Veere?). Gehuwd met Willemke Bakker.

[M-33] **Willem Johannes Cornelis Donker**. Luitenant ter zee 3e klasse (reserve). 23 jaar.

Geboren 1 januari 1916 te Rotterdam

Vermist sinds 1 oktober 1939.

Uit Bloemendaal.

[M-34] **Klaas Strous**. Majoor-machinist. 41 jaar.

Geboren op 4 augustus 1898 te Zaandam.

Vermist sinds 1 oktober 1939.

Woonachtig te Vlissingen, was gehuwd met Trijntje Gorter. Overlijdensakte 1948, Vlissingen.

[M-35] **Just Armand Kruisland**. Korporaal-machinist. 30 jaar.

Geboren op 10 augustus 1909 te Paramaribo (Suriname).

Overleden op 1 oktober 1939 te Den Helder.

Aan verwondingen overleden.

Was woonachtig in Vlissingen.

Een van z'n twee grootmoeders, Sjasjatti Buitenwijk (1850-1927), was als kind slaaf op een Surinaamse plantage. Begraven op de Algemene Begraafplaats te Huisduinen. Bij zijn uitvaart wees Schout-bij-nacht Jolles erop dat de overledene van verre was gekomen, om Nederland, het moederland van Suriname, en zijn vorstin te dienen." (*Telegraaf*, 6 okt. 1939).

[M-36, OGS3] **Cornelis Grootjans**. Korporaal-konstabel. 40 jaar.

Geboren op 22 januari 1899 te Middelburg

Overleden op 1 oktober 1939 a/b Jan van Gelder bij Terschelling

Begraven Gem. Begraafplaats te Middelburg.

[M-37, OGS2] **Jan Bimmel**. Matroos. "Slachtoffer van de oorlog."

Geboren op 28 september 1903 te Domburg.

Overleden op 1 oktober 1939 a/b Jan van Gelder bij Terschelling.

Begraven Noorderbegraafplaats Vlissingen.

[Bronnen bij 'Hr.Ms. Jan van Gelder'](#)

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

Bronnen bij 'Hr.Ms. Jan van Gelder'

Archieven Burgerlijke Stand

Harry Floor. Mijnendienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. Blz. 29; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

De Jan van Gelder. (...) Drie dooden, drie vermisten en drie zwaar gewond. *De Banier*, Rotterdam, 02-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010852744:mpeg21:a0053>

Jan van Gelder door een mijn getroffen. *De Tijd*, 's-Hertogenbosch, 02-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010989782:mpeg21:a0005>

H. Ms. Jan van Gelder op een mijn geloopt. *Arnhemse Courant*, Arnhem, 02-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB08:000111251:mpeg21:a0009>

Hr.Ms. "Jan van Gelder door een mijn geraakt. *Haagsche Courant*, 's-Gravenhage, 02-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB04:000150039:mpeg21:a0065>

Zie ook: <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010852744:mpeg21:p003>

Foto van overlevende opvarenden van de Van Gelder en foto van het beschadigde schip. *De Telegraaf*, Amsterdam, 03-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579598:mpeg21:p001>

Teraardebestelling der slachtoffers. *De Sumatra Post*, Medan, 04-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010383014:mpeg21:a0017>

Het ongeluk op de 'Van Gelder'. *Bataviaasch Nieuwsblad*. Batavia, 04-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010861501:mpeg21:a0027>

Slachtoffers van de „Jan van Gelder” aan den schoot der aarde toevertrouwd.

Overweldigende belangstelling in Middelburg. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 06-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018677:mpeg21:a0036>

Bij het graf van een zeeman. [Foto van uitvaart J.A. Kruisland]. *De Telegraaf*, 06-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579604:mpeg21:p001>

Weer draagt de Marine haar dooden uit. *De Telegraaf*, Amsterdam, 06-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579604:mpeg21:p005>

Gedenkteken voor Ned. Oorlogsslachtoffers. Voorstel in Bloemendaals raad. *De Telegraaf*, Amsterdam, 19-01-1940.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578553:mpeg21:a0190>

Jan van Gelder. Zeekadetkorps Nederland, [s.a., gezien 15-08-2018].

<https://zeekadetkorps-nederland.nl/foto-oude-korpsschepen/>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

09-10-1939. Hr.Ms. O 20. Ongeluk. Atlantische Oceaan. 1 dode.

“Op 2 oktober 1939 vertrokken het artillerie-instructieschip Hr.Ms. Van Kinsbergen en de Hr.Ms. onderzeeboten O 15, en O 20 vanuit Den Helder naar de West. Halverwege de Atlantische oceaan belandden de schepen (...) in een zware storm. Matroos W. Termorshuizen, bemanningslid van de O 20, kreeg opdracht enige werkzaamheden aan dek te verrichten. Hij is daarbij buitenboord geslagen en vanwege de hoge zeegang niet meer gezien. Er werd nog geruime tijd naar de drenkeling gezocht, maar zonder resultaat.”

(*Gedenkrol*, blz. 35).

Volgens *Dutchsubmarines.com* bestonden die werkzaamheden aan dek uit het leeggooien van latrine-emmers.

[M-38] **Wim Termorshuizen**. Matroos derde klasse. 20 jaar.

Geboren te Rotterdam(?), ca. 1919.

Vermist sinds 9 oktober 1939, Atlantische Oceaan, v/b O 20.

Eind oktober 1939 arriveert het Nederlandse eskader in Curaçao. De O 15 blijft in het Carabisch gebied, de Van Kinsbergen en de O 20 varen, via het Panamakanaal door naar Nederlands Indië. Kort voor de jaarwisseling 1939-1940 bereiken beide schepen Java.

In januari 1940 overkomt de O 20 verder malheur: bemanningslid sergeant-monteur Hendrik Mouw overlijdt plots (zie: [08-01-1940](#)).

Op 19 december 1941, wordt de O 20 beschoten door een Japanse torpedootjager. De kapitein geeft het bevel het schip te verlaten en de boot tot zinken te brengen. “Toen de bemanning met zwemvesten om in het water lag, stoomde de Japanner met hoge vaart dwars door de zwemmende groep. Toen 's-avonds onder de drenkelingen àppel werd gehouden bleken zeven bemanningsleden, onder wie de commandant luitenant ter zee P.G.J. Snippe, te ontbreken. De volgende dag werden de overlevenden opgepikt door de Japanse torpedootjager Uranami.” (*Gedenkrol*, blz. 35-36)

De rest van de oorlog verblijven ze in krijgsgevangenschap. Ten gevolge van de ellendige omstandigheden in het gevangenenkamp overleed O 20-bemanningslid majoor-monteur J. van Steenwijk op 14 december 1942.

Het wrak van de O20 werd in 2002 door een groep Nederlandse duikers op 45 meter diepte voor de oostkust van Maleisië getraceerd.

Bronnen

Harry Floor. Onderzeebootdienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. Blz. 35-36; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

Matroos overboord. Nederlandsche marineschepen in zwaar weer. *Limburger Koerier*, Heerlen, 12-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011024392:mpeg21:a0071>

Familiebericht. *De Maasbode*, Rotterdam, 12-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB04:000194210:mpeg21:a0101>

Wrak onderzeeër WOII gevonden. *De Telegraaf*, Amsterdam, 10-07-2002.

<http://krant.telegraaf.nl/krant/archief/20020710/teksten/bin.wrak.onderzeeer.gevonden.html>

0 20. *Dutch Submarines.com*. [Gezien 05-09-2018].

<http://www.dutchsubmarines.com/>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

19-11-1939. Vliegtuigcrash (civiel). Soerabaja. 1 (+1) dode.

De officier-vlieger van Marineluchtvaartdienst Jan B. Sanders neemt zijn vrouw Rose Sanders-Noordhoorn Boelen mee op een vlucht in een sportvliegtuigje van de Vliegclub Soerabaja. Het toestel is de blauwe Miles Hawk PK-SAL.

“Ongeveer 600 meter na den start, boven het Noordelijk uiteinde van het vliegveld, maakte het toestel zijn eersten draai op de linkerhand, en plotseling, van een hoogte van circa 75 meter, stortte de machine omlaag om in den Noord-oostelijken hoek van het terrein, vlak naast den weg naar de militaire kampementen, op het gras neer te smakken. Het staat nog niet vast of de motor al dan niet was afgeslagen. De officier van gezondheid dr. Noordhoek Hegt, die zeer spoedig ter plaatse kwam, kon bij beide inzittenden slechts den dood constateeren. De lichamen van den heer en mevrouw Sanders werden vlak naast het wrak van het toestel (dat niet in brand is gevlogen) aangetroffen. Zij moeten op slag zijn gedood” – aldus *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indië*, op 21 november 1939.

Het echtpaar Sanders-Noordhoorn Boelen was sinds 20 april 1938 getrouwd.

[M-39] **Jan Bonne Sanders**. Officier Vlieger MLD. 24 jaar.

Geboren op 23 april 1915 te Schoten (Haarlem)

Overleden 19 november 1939 bij Soerabaja.

Bronnen

Archieven Burgerlijke Stand,

Burgerlijke Stand. Gehuwd. *De Tijd*, 's-Hertogenbosch, 21-04-1938.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010539313:mpeg21:a0196>

Oost-Indië. Echtpaar gedood bij vliegongeluk te Soerabaja. *De Telegraaf*, Amsterdam, 20-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110579679:mpeg21:a0203>

Het vliegtuigongeluk op Darmo. *De Sumatra Post*, Medan, 21-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010383054:mpeg21:a0056>

Familiebericht. *Algemeen Handelsblad*, Amsterdam, 20-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=KBNRC01:000087756:mpeg21:p006>

Uitvaart echtpaar Sanders. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 21-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018755:mpeg21:a0150>

Luchtverkeer. Laatste vliegtuig van Vliegclub Soerabaja vernield. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 21-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018755:mpeg21:a0242>

Het vliegongeluk. Het echtpaar Sanders gedood. *Het Nieuws van Den dag voor Nederlandsch-Indië*. Batavia, 21-11-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010227471:mpeg21:a0159>

Tom Verwajen. Parenteel van Isaac [ben] Abrahams (Sanders). 2015.

<http://www.tomverwajen.nl/homepagesandersgouda.html>

08-01-1940. Hr.Ms. O 20. Hartverlamming. Malang. 1 dode.

Sergeant-monteur Hendrik Mouw wordt 's morgens aan boord van de onderzeeër O 20 getroffen door een hartverlamming. Hij overlijdt ter plekke. Nog op dezelfde dag wordt hij met militaire eer begraven.

“De rouwstoet stond onder commando van den luit.-ter-zee 2de kl. C. A. Jeekel, oudste officier aan boord van Hr. Ms. „O-20“. Na den tamboer ging een brigade Infanterie van het 8ste bataljon als gewapend geleide den lijkwagen vooraf. Als slippendragers fungeerden collega's van den overledene.

Na den lijkwagen volgde luit.-ter zee 2de kl. Jeekel, daarna kwam de luit.-ter-zee 2de kl. Wieringa, commandant van het Marine-detachement te Malang. Vervolgens kwamen de onderofficieren en tenslotte het ongewapend geleide, 25 matrozen sterk.

Onder zachten regenval werd de begraafplaats Soekoen bereikt.”
(*Indische Courant*, 9 januari 1940)

[M-40; OGS34] **Lubertus Hendrik Mouw** (roepnaam Hendrik).

Sergeant-monteur. 36 jaar.

Geboren op 11 mei 1903 te Apeldoorn

Overleden op 8 januari 1940 te Malang

Met militaire eer begraven op begraafplaats Soekong. Graf is verloren gegaan.

Bronnen

Lubertus Hendrik Mouw. 'Slachtoffer van de oorlog.' Oorlogsgravenstichting, [Gezien 05-09-2018].

<https://oorlogsgravenstichting.nl/persoon/106962/lubertus-hendrik-mouw>

Onderofficier van de “O-20” te Malang overleden. *De Indische Courant*, Soerabaja, 09-01-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010286228:mpeg21:a0057>

Familiebericht. *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, Apeldoorn, 10-01-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMCODA01:000158932:mpeg21:a0022>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

06-03-1940. Hr.Ms. O 11. Aanvaring. Den Helder. 3 doden.

Bij opnamen voor een propagandafilm ramt de sleepboot Hr. Ms. BV3 ('Amsterdam') in de haven van Den Helder de onderzeeër Hr.Ms. O 11.

Eere-Saluut

3... of allen
...en ze bleven op hun post.

“Aan het direct sluiten van de waterdichte schotten is het te danken geweest, dat het leven van 20 mensen kon worden gered. Daarvoor moesten echter drie leden van de bemanning worden opgeofferd, hoewel er een kans bestond, dat zij later zouden kunnen worden gered.”
Haagsche Courant, 08-03-1940.

Er bestaan overigens filmopnames van deze ramp.

Tekening uit *De Telegraaf*, 7 maart 1940.

[M-41] **Friedrich Wilhelm Johann Steenvoort**. Sergeant-telegrafist. 34 jaar.
Geboren 1905 te Duisburg-Beeck (D).
Gestorven op 6 maart 1940 te Den Helder.

[M-42] **Oebele Postma**. Koksmaat. 21 jaar.
Geboren op 9 december 1918 te Achtkarspelen.
Gestorven op 6 maart 1940 te Den Helder.

[M-43] **Godefridus Leonardus Logmans**. Sergeant-torpedomaker. 33 jaar.
Geboren op 27 september 1906 te Haarlem.
Gestorven op 6 maart 1940 te Den Helder.

Bronnen

Archieven Burgerlijke Stand

Harry Floor. Onderzeebootdienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. Blz. 35; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

Peter Kimenai. Ramp 011. Go2War2.nl, 19-11-2012.

<http://www.go2war2.nl/artikel/2197/Onderzeeboten-van-de-O-9-klasse.htm?page=4>

De O 11 door drie bokken gelicht. *De Telegraaf*, Amsterdam, 07-03-2018.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578133:mpeg21:a0151>

Slachtoffers van de O. 11 geborgen. *Haagsche Courant*, 's-Gravenhage, 08-03-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110527816:mpeg21:a0249>

Slachtoffers O.11. Deelneming der koningin. *De Telegraaf*, Amsterdam, 9 maart 1940.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578136:mpeg21:a0170>

Gered uit de O 11. [Ramp blijkt te zijn gefilmd]. *De Telegraaf*, Amsterdam, 11-03-1940.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578139:mpeg21:a0246>

Slachtoffer der O 11 begraven. *De Telegraaf*, Amsterdam, 12-03-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578140:mpeg21:p003>

O 11. *Dutch Submarines.com*. [Gezien 05-09-2018].

<http://www.dutchsubmarines.com/>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

14-04-1940. Fokker C Xw (W9). Crash. Noordzee. 2 doden.

Tijdens een nachtvlucht stort Fokker C Xw (W9) van de Marineluchtvaartdienst in zee stort, bij Camperduin. Het lichaam van de piloot wordt kort na de crash geborgen. Het lichaam van de waarnemer spoelt drie weken later op de Duitse kust aan.

[M-44] Cornelis Hendricus Josephus Knaapen.

Sergeant-vlieger (piloot). 29 jaar.
Geboren te Tilburg, 8 juni 1910.
Gestorven op 14 april 1940, Noordzee.
Begraven te Tilburg. Hij was gehuwd en sinds twee weken vader.

[M-45] Hendricus Franciscus Gerardus Langenhoff.

Officier-zeewaarnemer 1e kl.
Geboren op 30 november 1902 te Amsterdam
Gestorven op 14 april 1940, Noordzee.
Begin mei 1940 aangespoeld te Büsum
(Schleswig-Holstein, Duitsland)
Begraven R.K. Begraafplaats Buitenveldert,
Amsterdam

Curieus genoeg vermeld de database van Oorlogsgravenstichting in augustus 2018 alleen officier Langenhoff, met Büsum als plaats van overlijden.

C. Knaapen. Foto NTC, 16-04-1940

Bronnen

Harry Floor. Marineluchtvaartdienst. *Gedenkrol Koninklijke Marine 1939-1962*. [Eigen beheer], [Weesp], [2002?]. Blz. 39; alfabetische necrologie, blz 101-190.

<https://www.yumpu.com/nl/document/view/19993756/gedenkrol-koninklijke-marine-1939-1962-harry-veteranen-online>

Henricus Franciscus Gerardus Langenhoff. 'Slachtoffer van de oorlog'. Oorlogsgravenstichting, [gezien 05-09-2018].

<https://oorlogsgravenstichting.nl/persoon/88350/hendricus-franciscus-gerardus-langenhoff>

Nederlandsch Marinevliegtuig vergaan. *Provinciale Drentsche en Asser Courant*, Assen, 15-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010692274:mpeg21:a0039>

Slachtoffer van zijn plicht voor het Vaderland. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, Tilburg, 16-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010250176:mpeg21:a0016>

[De begrafenis van Knaapen] Foto. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, Tilburg, 19-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010250179:mpeg21:a0005>

Met militaire eer. *Soerabaijisch Handelsblad*. Soerabaja, 19-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121444:mpeg21:a0193>

Overlijdensadvertentie. "Door onzekerheid eerst nu nu geplaatst." *De Telegraaf*. Amsterdam, 04-05-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578279:mpeg21:p003>

Peter Cornwell, *The Battle of France then and now*. Battle of Britain International Ltd, Old Harlow (Essex), 2007. Blz. 159.

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)

18-04-1940. Hartfalen? Den Helder. 1 dode.

DEN HELDER. 20 April [1940] — Donderdagavond is alhier onverwacht overleden de kapitein-luitenant-ter-zee S. Woldringh, momenteel commandant van Hr.Ms. Wachtschip. Overste Woldringh, die den leeftijd van 47 jaar bereikte was een der zeer weinige zee-officieren die in het bezit was van de eere-sabel en de Militaire Willemsorde, was eerst sedert enkele weken commandant van Hr. Ms. Wachtschip. Daarvoor was hij uit Indië gerepatrieerd, alwaar hij geruimen tijd de functie van commandant van Hr. Ms. opleidingsschip 'Soerabaja' vervuld had. Daarvoor was hij op het departement werkzaam geweest bij den vliegdiens. (...) (*De Telegraaf*)

[M-46] **Sebo Woldringh [II]**. Kapitein-luitenant-ter zee. MWO. 47 jaar.

Geboren op 13 september 1892 te Den Helder

Overleden op 18 april 1940 te Den Helder.

Hij was gescheiden en had twee kinderen, Marja en Sebo.

Met militaire eer op de Algeme Begraafplaats te Rijswijk begraven.

Bronnen

Rouwadvertentie. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 20-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010019003:mpeg21:a0115>

Kapt.-Luit.-ter-zee S. WOLDRINGH. †. *De Telegraaf*, Amsterdam, 20-04-1940.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578207:mpeg21:a0143>

Kap.-Luit. ter zee S. WOLDRINGH. †. *Algemeen Handelsblad*, Amsterdam, 20-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=KBNRC01:000088798:mpeg21:a0021>

Begrafenis kapitein-luitenant ter zee S. Woldringh. *Haagsche Courant*, 's-Gravenhage, 23-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110527854:mpeg21:a0334>

[Foto rouwstoet]. *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, Apeldoorn, 24-04-1940.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMCODA01:000159042:mpeg21:a0077>

NB: Op Wikipedia staat een foto van *een* Sebo Woldringh. Naar aller waarschijnlijkheid gaat het hier om de vader van de in 1940 overleden Sebo Woldringh. Sebo Woldringh Senior, of beter gezegd, Sebo Woldringh I (Warffum, 19-01-1860 / Rijswijk, 04-11-1929), was óók marineofficier en had óók de Militaire Willemsorde met eresabel ontvangen.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Woldringh_S_Kapitein_luitenant_ter_zee_Eresabel.jpg

Familiebericht. *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, Rotterdam, 05-11-1929.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010030566:mpeg21:a0207>

Naar [Overzicht sterfgevallen](#)(klik)